

Midden maart verschijnt een synthesesewerk over 'Banditisme in Limburg tijdens en na de Tweede Wereldoorlog'.

Limburg zit dan niet ver van een burgeroorlog. In tijden van machtsvacuüm, rechteloosheid en chaos profiteren daar criminele bendes van. Soms ook onder het mom van 'het verzet'.

In de onmiddellijke dagen voor en na de bevrijding was er een machtsvacuüm en werd het recht in eigen handen genomen. In dat gewelddadige klimaat floreerden criminele bendes. Hier een beeld uit Tessenderlo, enkele dagen na de bevrijding. FOTO RR

Limburg 1944-1945, waar bandietenbendes welig tierden

GESCHIEDENIS

BALEN/HASSELT

Jan Bex

Het is een pil van 577 bladzijden, dit overzicht van Balenaar Kamiel Mertens op zes Limburgse bendes die alle zes berecht werden in 1947, drie jaar na de bevrijding. De gepensioneerde hogeschoolbibliothecaris heeft met Studium Generale vzw al eerder heel wat lokaal historisch onderzoek gepubliceerd. Zo heeft Mertens bijvoorbeeld de tot dan toe besloten oorlogsdagboeken van Nicolaas Theelen gepubliceerd, een bijzonder interessante bron over de pionier van deze krant.

Weinig onderzoek

Maar nu zitten we een wereldoorlog verder. Mertens stelt vast dat over het fenomeen van de bandietenbendes, die vooral het platteland in Limburg terroriseerden, weinig algemeen onderzoek is gebeurd. "We hebben alleen de criminologische studie van Jos Beckers uit Schaffen, maar dat dateert al van 1950. Daarnaast heeft Jos Bouveroux de kwestie van de bandietenbendes zijdelings behandeld in zijn 'Terreur in oorlogstijd - Het Limburgse drama' uit 1985. Voor de rest hebben we enkel lokaal onderzoek over dit nochtans interessant fenomeen, al is er nu wel recent onderzoek geweest aan de Koninklijke Militaire School over de bende van Max, een bende die Tessenderlo en omgeving heeft geterroriseerd. Voor de rest heeft Het Belang van Limburg toen veel berichtgeving gedaan over die bendes."

Straffeloosheid

Voor Kamiel Mertens leek het een goed moment om eens al die bronnen die van tel zijn, samen te brengen tot een overzicht. Waarom? "Toen ik een boek schreef over de Tweede Wereldoorlog in Balen, viel me op dat bepaalde verzetsleden zich bezondigden aan eigen profijt. Toen ik daarop het archief van Het Belang van Limburg begon te raadplegen, stelde ik vast dat het probleem veel groter was geweest in Limburg. Vooral bij de communistische *Partisans Armés* (P.A.) een probleem. Al is het niet zo dat alle leden van de P.A. boeven waren en alle boeven bij de P.A. waren. Ook bij andere verzetsgroeperingen had je wel leden die eerder aan eigen gewin dachten, maar die waren toch eerder zeldzaam."

"Toch valt het me telkens op hoe oorlogsomstandigheden morele grenzen doen vervagen. Geweld roept geweld op. De bezetter had de macht van de wapens, het verzet gaandeweg ook, als rechtmatige verdediger van het land. Zij voelden zich gevrijwaard van vervolging. Dat is ook gebleken na de oorlog waar een groot deel van de verzetsmensen gepardonneerd zijn geworden."

Het was vooral in een klimaat van straffeloosheid dat de bendes zo konden toeslaan. Vindt ook Kamiel Mertens: "Voor de procureurs was dat een dilemma. Vermits het verzet her en der betrokken was, zouden ze met een vervolging riskeren ook 'goede Belgen' in handen van de bezetter te spelen. Het bewijs daarvoor is er. Het onderzoek werd voortgezet, maar vervolging van die bendes kwam er pas na de bevrijding."

Rauwe onderkant

De manier van werken van de bendes, die luisteren naar namen als die van de Dameskous, van het Rijtje, van Max, van het Zuiden, van Cardinaels en Vandeninden en de bende van de Handschoen, was wreed. Barbaars soms. Zelfs met martelingen.

"Armoede speelde zeker mee. Al waren de bendes ook geïnformeerd. Als een boer een week eerder koeien had verkocht, dan wisten ze het"

Zoals dreigen met middeleeuws voetbranden. Als de buit maar snel binnen was, liefst op geïsoleerde plekken.

Een fragment uit Het Belang van Limburg van 30 augustus 1946. Enkele dagen eerder was bij de familie Schreurs in Kozen de Bende van de Dameskous gepasseerd.

"In de slaapkamer schoten de drie bandieten nogmaals in de lucht om schrik aan te jagen en toen begonnen ze te dreigen. Ze eisten al het geld dat in huis was en als ze geen 50.000 frank kregen, zouden ze iedereen doodschieten, zegden ze. De boer was niet erg gehaast om voor die bedreiging te zwichten, doch de bandieten zouden hem wel leren, zegden ze. Ze verplichtten de kinderen in bed te kruipen en een der bandieten haalde in de stal een bussel stro. Hij schrapte reeds een lucifer aan en dreigde met de brandende strofakkel de voeten van de man te schroeien, toen de vrouw vol angst uitriep dat ze het geld zou wijzen."

Kamiel Mertens: "Het was duidelijk de rauwe onderkant van de maatschappij en zonder veel structuur. Armoede en uitzichtloosheid hebben zeker meegespeeld. Onwaarschijnlijk wat ze bijvoorbeeld allemaal naar buiten sleepten. Tot speelgoed en beddengoed toe. Wat impliciet wijst op armoede. Al waren ze ook geïnformeerd. Als een boer een week eerder koeien had verkocht, dan wisten ze het. Veel van die misdaden gingen door na de oorlog. Elke bende ging door met roofmoorden en overvallen. Daar kan je moeilijk van verzet spreken. Al heeft een deel van het verzet, zeker de partizanen, een deel van die smet geërfd."

→ Banditisme in Limburg tijdens en na de Tweede Wereldoorlog - Zes grote bendes voor de Krijgsraad van Hasselt, door Kamiel Mertens, Uitg. Studium Generale vzw, 577 p. Wie intekent voor 1 maart 2022 kan het werk aan 40 euro bekomen, exclusief verzendingskosten. Nadien kost het boek 45 euro. Meer info: www.studiumgeneralevzw.be